

Nr 10.

Warszawa, dn. 16 maja 1936 r.

Ogóln. zbioru Nr 657.

WYDAWCA: W imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych—Prezes Rady Związku inż. **Piotr Drzewiecki**.
Za redaktora odpowiedzialnego inż. **Antoni Dunin**.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA: **Warszawa, ul. Marszałkowska 140, tel. 594-26**. Adres teleg.: „**Metalowcy—Warszawa**”.

Prenumerata wynosi z przesyłką w kraju: zł 5 kwartalnie. Numer pojedynczy zł. 1.—

TREŚĆ NUMERU: Wiadomości Wystawy Przemysłu Metalowego i Elektrotechnicznego. — Stan przemysłu metalowego w kwietniu 1936 r. — Zadania akcji przeciwwypadkowej w przemyśle. — Przemysł metalowy na Targach Poznańskich. — Kronika związkowa. — Wiadomości z zagranicy. — Ceny.

WIADOMOŚCI WYSTAWY PRZEMYSŁU METALOWEGO I ELEKTROTECHNICZNEGO, Warszawa 1936 — nr. 9

Komisja Organizacyjna WMEL na tle jednego z pawilonów Wystawy

Stoją od lewej PP.:

S. Przanowski, R. Rudniewski, Płk. S. Witkowski, J. Bulzacki, P. Januszewski, P. Drzewiecki, St. Taczanowski,
W. K. Wierzejski, Piotrowski, Mjr. Car, J. Słubicki, Płk. Maciejowski, M. Mikulski, A. Dunin-Ślepś, St. Janiszewski.

K o m u n i k a t N r. 26.

Prace Organizacyjne WMEL

Od dnia 6 maja rb. odbywają się w lokalu Dyrekcji Wystawy posiedzenia Komisji Organizacyjnej, na których ustalane są zasady organizacyjne poszczególnych działów na WMEL.

Na konferencjach tych przewodniczą P. Plk. Maciejowski Szef Departamentu Uzbrojenia M. S. Wojsk. i zastępca P. Min. Przanowski, a biorą w nich udział P. Dyr. Inż. A. Dunin i P. Dyr. St. Janiszewski z Zarządu WMEL oraz przedstawiciele poszczególnych przemysłów oraz delegaci Ministerstw i poszczególnych Instytucyj. W toku obrad:

- 1) Potwierdzona została zasada, że produkcja poszczególnych działów przemysłu metalowego, elektrotechnicznego i radjotechniki musi być przedstawiona tak, aby dokładnie zobrazowała swój stan, rozwój, stopień samowystarczalności oraz znaczenie dla całego życia gospodarczego i obrony Państwa.
  - 2) Ekspozyty powinny być ułożone w logicznym porządku i obejmować całe gamy produktów.
  - 3) Każdy dział wystawowy winien starać się o przedstawienie swojego rozwoju i stanu obecnego oraz planów na przyszłość w dostosowaniu do ogólnopństwowych potrzeb rozwojowych całego życia gospodarczego Polski.
  - 4) Podstawą samego układu winna być zasada branżowa. Wystawa musi objąć możliwie wszystkie wytwórnie nawet najmniejsze, wychodząc z założenia, że wspólnie stanowią one całość.
Dlatego też WMEL obejmie wszystkie rodzaje wytwórni. począwszy od rzemiosła, poprzez drobny przemysł, aż do wielkich zorganizowanych koncernów przemysłowych.
  - 5) Rozumiejąc, iż każdy dział przemysłu posiada swoje warunki, (co pociąga za sobą konieczność innego podejścia organizacyjnego) Zarząd WMEL udziela poszczególnym działom daleko idącej autonomii. Zostaną powołane specjalne Podkomisje Organizacyjne, które otrzymają od WMEL potrzebny im teren na polu odkrytym, lub też w odpowiednio przygotowanym pawilonie i same będą mogły zająć się organizacją wewnętrzną z tem, iż będzie ona zgodna z wyłuszczeniemi na wstępie podstawowemi założeniami.
- Dotychczas odbyły się już konferencje z przedstawicielami kilku grup, na których ustalono definitywnie szereg najważniejszych spraw. Tak więc:

Hutnictwo: Produkcja hutnicza zostanie przedstawiona wspólnie z górnictwem hutniczym w okazałym pawilonie Nr. 5 o powierzchni ca. 1.400 m. kw. Ekspozycja obejmie wszystkie produkty ściśle hutnicze i górniczo-hutnicze, opracowania dotyczące organizacji wewnętrznej tego przemysłu, jego rozwój stan, potrzeby i plany, technologię produkcji i t. p.

Niezależnie od tego hutnictwo weźmie udział w poszczególnych działach branżowych, wystawiając wytwory o charakterze przetwórczym.

Komunikacja: W bardzo szerokim zakresie wystąpi przemysł komunikacyjny i obejmie wszystkie działy komunikacji lądowej, powietrznej i morskiej. Nie zostanie pominięty ani jeden środek komunikacji, a więc: rowery, motocykle, samochody i kolejnictwo. W dziale tym znajdzie się cała grupa motoryzacyjna oraz akcesoria i przemysł pomocniczy.

Komunikacja otrzymuje do swojej dyspozycji teren z torami i 4—5 obszernych pawilonów od strony Północnej.

W trakcie konferencji wynikło, że przemysł lotniczy wystąpi bardzo okazale, przedstawiając swoje ekspozyty zarówno w formie statycznej jak i w ruchu.

Na czele Podkomisji Organizacyjnej stanął P. Prezes Inż. Emil Landsberg.

Obrabiarki i narzędzia: Na konferencji z przedstawicielami grupy obrabiarkowej i Grupy Producentów Narzędzi ustalono, że przemysły te wystąpią w pawilonie 14 o powierzchni ca. 1900 m. kw. W dziale narzędzi wystawione będą również wytwory pokrewnego przemysłu instrumentów precyzyjnych. Na czele Podkomisji Organizacyjnej stanęli pp. inż. J. Piotrowski i inż. Henryk Poreyko.

Elektrotechnika i radjotechnika: Elektrotechnika i radjotechnika wystąpi w 2 pawilonach o łącznej powierzchni ca. 1800 m. kw. Wytyczną w organizacji na WMEL przemysłu elektrotechnicznego i radjotechniki będzie przedstawienie całokształtu zagadnienia rozwoju tego przemysłu.

Przewidywane jest zainteresowanie tym działem Elektrowni, jako wytwórni prądu elektrycznego, podstawy istnienia i rozwoju tych dwóch przemysłów.

Dział naukowy: Niezwykle poważnym zagadnieniem na WMEL jest sprawa organizacji Działu Ogólnego, obejmującego grupy od 46 do 51.

W grupie badań naukowych postępu przewidziane jest stworzenie typowych laboratoriów technologicznych dla małych i średnich zakładów, opracowanie danych wykazujących korzyści zastosowania nowoczesnych metod w produkcji oraz ruchu; poza tem przedstawiony zostanie drogą opracowań graficznych i porównań produktów rozwój i postęp metod produkcji reprezentowanych na WMEL przemysłów. Na czele Podkomisji tego działu, do której weszło szereg wybitnych fachowców, stanął P. Prof. Inż. Płuzański.

Zagadnienie ochrony pracy potraktowane będzie poraz pierwszy w Polsce wszechstronnie. Ustalone zostaną ogólne zasady ochrony pracy i specjalne dla obydwu działów wystawowych, oraz duże korzyści, jakie w stosowaniach ich może osiągnąć przemysł i pracownicy.

K o m u n i k a t N r. 27.

Prace Podkomisji Organizacyjnej Komunikacji.

W wyniku konferencji Komisji Organizacyjnej WMEL z dnia 6.V. 1936 r. ustalono następujący skład Podkomisji Komunikacyjnej:

Przewodniczący — P. Prezes Inż. Emil Landsberg

Członkowie: P. Inż. S. Wasilewski — Ministerstwo Komunikacji
 P. Inż. St. Witoszyński „ „
 P. Prezes W. Rumbowicz — Lotnictwo
 P. Dyr. Łobanowski, zastępca
 P. Inż. Arnd — Zw. Przem. Lotn.
 P. Dyrektor Inż. J. Dąbrowski — Państwowe Zakłady Inżynierji
 P. Kmdr. Inż. Czernicki — Kierownik Mar. Woj.
 P. Kmdr. Inż. W. Zejma, zastępca
 P. Mjr. Gerstman — P. W. U.
 P. Prezes H. Landau — Grupa Przemysłu Rowerowego
 P. Dyrektor J. Czarliński — Grupa Motoryzacyjna
 P. Dyr. J. Stamirowski — Fabryka H. Cegielski
 P. Prezes L. Wellisz — Pierwsza Fabryka Lokomotyw — Chrzanów
 P. Nacz. Dyrektor Komorowski — Lilpop, Rau i Loewenstein
 P. Inż. Stołagiewicz — Stocznia Gdańska
 P. Inż. Zalewski — Zakłady Ostrowieckie
 P. Inż. Bomas — Ministerstwo Przemysłu i Handlu.

Podkomisja odbyła już pierwsze posiedzenie w dniu 11 b. m., na którym dokonano podziału Grupy Komunikacji na 4 działy: Kolejowy, Drogowy, Wodny i Lotnictwo.

Członkowie Podkomisji zainteresowani poszczególnymi działami odbędą posiedzenia w lokalu Dyrekcji Wystawy w terminach:

1. Dział Kolejowy . . .	dn. 15.V. o godz. 12-tej
2. „ Drogowy . . .	dn. 18.V. o godz. 14-tej
3. „ Wodny . . .	dn. 19.V. o godz. 11-tej
4. „ Lotnictwo . . .	dn. 22.V. o godz. 10-tej

K o m u n i k a t N r. 28.

**Pan Wiceminister Spr. Wojskowych Gen. Dyw.
 F. Sławoj-Składkowski na terenach WMEL.**

Pan Minister Sławoj-Składkowski przybył w dn. 9 b. m. na tereny Wystawy Przemysłu Metalowego i Elektrotechnicznego. Pana Ministra powitali: Prezes Komitetu Organizacyjnego Wystawy P. Minister Czesław Klarner, Zarząd WMEL w osobach PP. Prezesa Inż. P. Drzewieckiego, Dyr. Inż. A. Dunin-Ślepścia, Min. S. Przanowskiego, Dyr. Inż. W. Wierzejskiego i Dyr. St. Janiszewskiego oraz Szef Dep. Aeronautyki P. Gen. L. Rayski.

Panu Ministrowi towarzyszyli P. Płk. Maciejowski, Szef Departamentu Uzbrojenia M. S. Wojskowych i P. Płk. Inż. Leopold Toruń, Szef Departamentu Bud. M. S. Wojsk.

K o m u n i k a t N r. 29.

H u t y n a W M E L.

W dniu 6 b. m. odbyła się pod przewodnictwem P. Płk. Maciejowskiego, Szefa Departamentu Uzbrojenia M. S. Wojsk. oraz P. Min. Przanowskiego konferencja Komisji Organizacyjnej w sprawie organizacji działu Hut na WMEL.

W wyniku ustalono, że Huty wystąpią jako całość w pawilonie Nr. 5, a poza tem będą wystawiać w poszczególnych działach branżowych.

STAN PRZEMYSŁU METALOWEGO

W KWIETNIU 1936 R.

Na posiedzeniu Rady Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych w dniu 2 maja 1936 roku członkowie Rady reprezentujący różne działy przemysłu metalowego przetwórczego i różne ośrodki przemysłowe Polski złożyli niżej przytoczone informacje o stanie zatrudnienia i warunkach pracy w fabrykach stowarzyszonych.

W poszczególnych działach przemysłu metalowego sytuacja przedstawia się w sposób następujący:

W *odlewniach żeliwa* z powodu likwidacji syndykatów nastąpiła dezorientacja na rynku, chociaż w związku z ożywieniem w budownictwie i inwestycjach zatrudnienie i obroty znacznie wzrosły; szczególnie daje się odczuć znaczne zapotrzebowanie na rury gazowe i wodociągowe. Wskutek drogiej konkurencji nastąpiła znaczna niżka cen. Ceny obecnie nie pokrywają kosztów produkcji. Ceny na rury spadły od 30 do 40%. Zamówienia zwiększyły się w pierwszym kwartale r. b. o 68% w stosunku do tego samego czasu r. ub. Ceny na odlewy emaljowane utrzymały się możliwie.

Eksport rur i innych odlewów bardzo się zmniejszył, albo zupełnie znikł. Odczuwa się brak fragmentu krajowego, zaś fragment zagraniczny znacznie podrożał.

Ogólne położenie odlewnictwa jest bardzo ciężkie. Odlewnie nie są w stanie czynić żadnych inwestycji i żadnych udoskonaleń, nawet konserwacji.

W przemyśle *obrabiarkowym* wogóle notuje się poprawa wskutek ruchu inwestycyjnego, lecz część fabryk jest nadal w sytuacji trudnej. Daje się odczuwać brak kredytów i środków obrotowych. Import obrabiarek wzrósł, eksportu niema. Ceny bez zmian.

W fabrykach *narzędzi* zanotować należy dalszą rozbudowę produkcji, która zbliża się już do granicy maksymalnego wykorzystania obecnej zdolności produkcyjnej w tym dziale. Fabryki narzędzi opracowują obecnie plany dalszego rozszerzenia produkcji, lecz odczuwa się brak kredytów na ten cel.

W dziale maszyn *chłodniczych* jest wybitniejsze ożywienie, lecz ceny bardzo niskie.

W fabrykach *wagonów* zmian niema.

W fabrykach *lokomotyw* sytuacja niepomyślna. Ilość zamówień co roku zmniejsza się. Niektóre fabryki mają zamówienia minimalne.

W fabrykach *śrub* sytuacja bez zmian. Ceny niskie, pokrywają zaledwie koszty produkcji.

W fabrykach *konstrukcyj żelaznych i mostowych* zamówienia małe, albo zupełnie ustają. Odczuwa się brak środków obrotowych.

Fabryki *opakowań blaszanych* notują w styczniu i pierwszej połowie lutego b. r. znaczne zmniejszenie obrotów, a więc i zatrudnienia. W drugiej połowie lutego, w marcu i w kwietniu r. b. obroty wzrosły i osiągnęły poziom przeciętnych z końca

r. ub. Rysują się pewne możliwości zwiększenia obrotów na eksport pośredni. Ceny pozostają bardzo niskie.

W fabrykach *maszyn rolniczych* daje się odczuwać coraz większe zapotrzebowanie na maszyny i narzędzia rolnicze ze strony rolnictwa wskutek odprężenia finansowego wsi, lecz sięga ono zaledwie 15% normalnego zatrudnienia. Ceny maszyn i narzędzi rolniczych spadły od 1928 r. o 45%, gdy surowce i robocizna w tym okresie spadły o 25 do 30%. Niemniej jednak ruch w sprzedaży w roku 1936 zapowiada się znacznie większy niż dotychczas. Daje się dotkliwie odczuć brak środków obrotowych.

W *fabrykach maszyn Okręgu Cieszyńskiego* sytuacja niezbyt pomyślna. Eksport bardzo zmalał. Ogromną konkurencję stanowią Niemcy, w których państwa importujące mają zamrożone kapitały.

ZADANIA AKCJI PRZECIWWYPADKOWEJ

W PRZEMYSŁE

Zakorzeniło się naogół przekonanie, że główne źródło wypadków przy pracy to maszyny i urządzenia fabryczne. Wynikałoby z tego, że obwarowanie maszyn jest jedynym warunkiem zapewnienia bezpieczeństwa pracy. W ten sposób pojmowała i pojmuje nadal jeszcze swe zadania inspekcja pracy różnych krajów.

Zły stan maszyn oraz braki w zabezpieczeniu maszyn i urządzeń, a więc przyczyny które możnaby nazwać obiektywnymi, to dopiero jedna grupa przyczyn nieszczęśliwych wypadków przy pracy. Jest jeszcze poza tem druga grupa wypadków—przyczyny subiektywne, pochodzące od człowieka i stworzonej przez niego organizacji pracy. Odrębną grupę stanowią zdarzenia losowe. Gdy nie przeprowadza się wnikliwszej analizy przyczyn większości wypadków przypisuje się tym właśnie zdarzeniom losowym. Staranne badania wykazują jednak, że większość tych rzekomych wypadków losowych ma swe źródło bądź w niedostatecznym zabezpieczeniu maszyn i urządzeń, bądź w człowieku. W sumie, zdarzenia losowe, na które człowiek wpływu mieć nie może, stanowią stosunkowo niewielki odsetek wśród ogółu wypadków.

Badania w różnych krajach wykazały, że maszyny, wliczając w to motory i transmisje, powodują od 7% do 25% ogółu wypadków. Zależy to w dużej mierze od struktury przemysłowej kraju. W Belgii i we Francji 7,2% wypadków zaliczono do tej grupy, w Holandji — 9,1%, w Szwecji — 20,4%, w Austrii—22,6%, w Niemczech — 23,1%. W Polsce odpowiedni odsetek według nieco starych już statystyk wynosi 22,6%. Statystyki wykazują poza tem, że tylko część wypadków przy maszynach jest wynikiem niedostatecznych zabezpieczeń. Np. statystyki angielskie z pośród wypadków przy maszynach tylko 1/3 kładą na karb złych zabezpieczeń. Reszta to te same przyczyny subiektywne, o których wspominaliśmy wyżej. A więc wypadek przy maszynie, ale spowodowany nietyle złym zabezpieczeniem ile nieuwagą, niezręcznością robotnika, złą organizacją pracy i t. d. Wynika więc z tego, że ogromna większość wypadków ma źródło w człowieku i w organizacji pracy, a powtarzać się będzie mimo najlepszych zabezpieczeń technicznych. Jest to więc najważniejsza dziedzina, którą winna się zająć każda planowa, oparta na doświadczeniach zagranicznych, akcja bezpieczeństwa pracy w przemyśle.

Co to są za przyczyny, których źródłem jest człowiek? W pierwszym rzędzie są to braki indywidualne człowieka jak — słabość budowy ciała, zmniejszenie wrażliwości niektórych organów (wzrok, słuch), niezgrabność, niedokładna ocena niebezpieczeństwa, lekceważenie możliwości wypadku, trudność w skupieniu uwagi przez rob. tnika i t. d. Niemniej ważne znaczenie mają braki organizacyjne, jak niedbały nadzór, użycie niedoświadczonych pracowników, niedostateczne oświetlenie warsztatu pracy i t. d. Różnorodność tych przyczyn jest niezwykła. Dla przykładu przytoczymy, że nawet niewłaściwe ubranie lub nakrycie głowy staje się przyczyną wypadku. Sprawozdania inspekcji pracy podkreślają częstotliwość wypadków spowodowanych np. przez zaczepienie szerokim rękawem bluzy o piłę i t. d.

Walka z wypadkami, których źródłem jest maszyna jest stosunkowo łatwiejsza. Polega ona na ustalaniu miejsc niebezpiecznych, wypracowywaniu odpowiednich zabezpieczeń, instalacji tych zabezpieczeń i periodycznej kontroli ich stanu. Zadania te w dużej części spełniają organy inspekcji pracy. W pewnych dziedzinach funkcjonują specjalne organizacje jak np. w Polsce w zakresie kontroli kotłów.

Niemniej w zakresie zabezpieczeń technicznych dużo jest jeszcze do zrobienia. Szereg np. zagadnień mimo najlepszej woli fabryk nie zostało jeszcze rozwiązanych. Czytamy np. w sprawozdaniu Inspekcji Pracy z 1933 r. (str. 5) iż „przy obróbce metali stosunkowo dużo było wypadków przy prasach. Wprowadzenie osłon przy prasach napotyka na wielkie trudności, gdyż muszą być one dostosowywane nie tylko do konstrukcji prasy, ale i do formy wytłaczanych przedmiotów, a także i do materiału, z którego robione są przedmioty, znajdujące się pod prasą (inny posuw materiału). To powoduje, że prawie dla każdej prasy trzeba projektować i wykonywać inne zabezpieczenie. Nadzieje pokładane przez inspekcje pracy w stosowaniu ogólnego typu ochrony zalecanego przez Międzynarodowe Biuro Pracy na terenie I-go Okręgu Insp. Pracy — zupełnie zawiodły“. Oto jeden, lecz zato niezwykle znamienity przykład trudności, jakie nasuwają się w dziale zabezpieczeń technicznych. Zakresu tego nie można jednak lekceważyć — musi on być punktem wyjścia każdej, racjonalnie postawionej akcji przeciw wypadkowej.

Druga dziedzina, jak stwierdziliśmy obszerniejsza, do tej pory u nas nie zwróciła na siebie większej uwagi. Zagranicą wytworzyły się już dawno właściwe metody przeciwdziałania się wypadkom, których źródło tkwi w człowieku. Polegają one, ogólnie biorąc, na stałym i systematycznym przyzwyczajaniu do stosowania właściwych sposobów pracy i takiego jej organizowania, aby praca możliwie zawsze była bezpieczna.

Realizowanie tych zasad to w pierwszym rzędzie odpowiedzialnie uświadomienie elementu ludzkiego w przedsiębiorstwie. Winno się ono zacząć od pracodawcy. Jeżeli pracodawca chce wpoić w pracowników zasady bezpieczeństwa pracy, musi sam zasady te poznać i w granicach możliwości przystosować do nich swe przedsiębiorstwo.

Na nowe zadanie musi się nastawić personel techniczny — inżynierowie ruchu, którzy ani w czasie studjów politechnicznych, ani w swej praktyce fabrycznej z reguły z właściwie postawionem zagadnieniem bezpieczeństwa pracy dotąd nie stykali się.

Poważną trudność stanowi oddziaływanie na majstrów, którzy u nas rekrutują się niemal wyłącznie z samouków, specjalnie wrażliwych i dumnych ze swej ograniczonej wiedzy i niechętnych wszelkim nowościom.

Wreszcie najważniejsze działanie uświadomienie robotnika. W pracy robotnika chęć zarobku przygłusza niemal

z reguły instynkt samozachowawczy. Robotnik uznaje za zupełnie naturalną troskę zwierzchnika o materiał należący do przedsiębiorstwa, swoją jednak osobę wyłącza z wszelkiej kontroli pod względem bezpieczeństwa. Ponadto zwłaszcza wśród młodszej generacji robotników spotyka się z brawurą i lekceważeniem niebezpieczeństwa.

Wobec tych cech robotnika, kierownictwo nie może pozostać obojętnem. Musi dbać o bezpieczeństwo swych podwładnych musi unikać strat, które z reguły przynosi za sobą wypadek przy pracy.

Dotychczasowa swoboda w pracy pozostawiona robotnikowi musi ulec ograniczeniu i ujęciu w pewne karby, jakże tworzą przepisy bezpieczeństwa pracy, instrukcje i t. d. Przepisy te będą tym skuteczniejsze, im będą prostsze i mniej teoretyczne, a uwzględniające natomiast indywidualne cechy danego przedsiębiorstwa.

Lekceważenie pracy przez robotnika nie da się przełamać jedynie zakazami. Trzeba racjonalne zasady pracy wpoić systematycznym oddziaływaniem, a wpojone zasady utrzymywać w stałym napięciu. W tym kierunku zmierza propaganda bezpieczeństwa pracy wśród robotników. Winna się ona kierować przede wszystkim ku robotnikom nowowstępującym zwłaszcza ku młodzieży. Nowi robotnicy winni być dokładnie uświadamiani przez swych kierowników, powinni otrzymywać odpowiednio ułożone przepisy ochronne, znajdować się pod ścisłym i stałym dozorem. Nic nie pomoże i będzie tylko nieproduktywnym wydatkiem stosowanie nawet najlepszych zabezpieczeń, skoro robotnik przed zaczęciem pracy zdejmie je z maszyny, zakup okularów, jeśli nie będą używane przy pracach niebezpiecznych dla wzroku i t. d. Zabezpieczenia dotąd nie będą przestrzegane, dopóki nie wpoi się w robotnika świadomości niebezpieczeństwa. Oczywiście, w stosunku do opornych muszą działać zakazy połączone ze skutecznymi karami za nieprzestrzeganie przepisów bezpieczeństwa pracy, instrukcyj, regulaminów i t. d. Aby nie wytworzyć lekceważenia ze strony robotników, do zarządzeń, mających na celu bezpieczeństwo pracy, musi być stale przywiązywane duże znaczenie ze strony kierownictwa fabryki.

Środkiem z zakresu bezpieczeństwa pracy jest poza tem afisz ostrzegawczy, choć nie ma on tak wielkiego znaczenia jak to często się słyszy. Obok afiszów ważnym środkiem są napisy ostrzegawcze, sygnały znakowe i t. d. Pewną rolę propagandową spełniają odpowiednie druki, ulotki, jak również pogadanki, pokazy filmowe i t. d. Trudno jest nawet pobieżnie wyczerpać zakres środków, który doświadczenia zagraniczne uznały za celowe.

Jakie wyniki można uzyskać prowadząc akcję bezpieczeństwa pracy? Wyniki mogą być poważne. Teoretycy zagraniczni stwierdzają zgodnie, że udział wypadków, na które człowiek posiada wpływ jest większy, niż toby się wydawało, gdyż wynosi 75—85% ogółu wypadków.

Efekt społeczny, możliwy do uzyskania przez zwiększenie bezpieczeństwa pracy, jak też i korzyści materialne, są więc poważne. Wymaga to jednak pewnego wysiłku organizacyjnego i stałej pracy ze strony przedsiębiorstwa.

Nie jest to łatwe i niewątpliwie głównie dlatego walka z wypadkami w przemyśle polskim rozwija się z dużą trudnością.

Szeroki zakres środków zmierzających do zmniejszenia wypadków przy pracy stwarza konieczność oparcia akcji przeciw wypadkowej na pewnym planie. Plan tego rodzaju mogą już dziś opracować i przeprowadzić u siebie tylko przedsiębiorstwa wielkie dysponujące odpowiednimi siłami fachowymi. Zadaniem jakie stoi przed przemysłem jest na-

danie akcji przeciwwypadkowej cech powszechności. Może to nastąpić tylko wtedy, jeśli przedsiębiorstwom, w szczególności mniejszym, zostanie ułatwione zarówno postawienie pierwszych kroków w działalności przeciwwypadkowej, jak i stała systematyczna praca na tem polu.

Zadanie to postawiła sobie Komisja Bezpieczeństwa Pracy istniejąca przy Polskim Związku Przemysłowców Metalowych.

Prace Komisji dziś obracają się jeszcze w zakresie tworzenia ram organizacyjnych i metod zwalczania wypadków przy pracy w przemyśle metalowym. W najbliższej przyszłości „Komisja” zamierza ogłosić wyniki swej pracy i rozpocząć działalność praktyczną polegającą na wciąganiu do akcji bezpieczeństwa pracy przedsiębiorstw branży metalowej.

PRZEMYSŁ METALOWY NA TARGACH POZNAŃSKICH

Aczkolwiek daleko nam jeszcze do tego, aby w ramach naszego życia gospodarczego nadać Targom Poznańskim rolę taką, jaką w Niemczech odgrywają Targi Lipskie, czy Targi Brytyjskie w Wielkiej Brytanji, to jednak z satysfakcją stwierdzić trzeba, że organizacja Targów Pozn. robi stale postępy.

Mimo wszystko jednak nie możemy niestety twierdzić, aby na odcinku przemysłu metalowego Targi Pozn. oddawały choć w części te usługi, jakie oddają Niemcom i ich klienteli zagranicznej Targi Lipskie. Pomimo, że w tegorocznych Targach Pozn. wzięło udział około 100 firm branży metalowej, całość pokazu tego działu w r. b., podobnie jak w latach ub., nie dała obrazu stanu i możliwości polskiego przemysłu metalowego i nie stanowiła tego, co powinno być najistotniejszym czynnikiem Targów Pozn., t. j. dorocznego przeglądu dorobku naszego działu wytwórczości.

Na tle powyższych uwag tem wyraźniej zaznacza się wartość i celowość, mającej się odbyć w r. b. w Warszawie Wystawy Przemysłu Metalowego i Elektrotechnicznego, której wyniki będą niewątpliwie ważnym momentem, jaki powinien wpłynąć między innymi na organizację udziału naszego przemysłu na dorocznych Targach Pozn.

Przemysł metalowy na Targach Pozn. zgrupowany był w hali 13 oraz częściowo w halach 12, Wieży Górnośl. i hali Nr. 1.

Jeżeli chodzi o metodykę i celowość pokazu targowego, to obok salonu samochodowego na pierwszym miejscu wśród licznych stoisk wymienić należy udział przemysłu narzędziowego zorganizowany przez związkową Grupę Producentów Narzędzi i stoisko związkowej Grupy Przemysłu Rolowego.

Za wyjątkiem dwu firm krajowych oraz firm zagranicznych, całość polskiego przemysłu narzędziowego zgrupowana była w Pawilonie Narzędzi, w którym wzięły udział następujące fabryki narzędzi: *Huta Pokój* (piły do drzewa), *Huta Baildon* (wierćta, elektrody), *J. Żubko* (piece hartownicze) *Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki S. A.*, *Józef Dzielwski S. A.*, *Państw. Zakł. Lotn.* — *Wytw. Silników*, *H. Cegielski*, *Państwowe Wytwórnie Uzbrojenia*, *Pierwsza Fabryka Lokomotyw w Polsce*, *Czerwiński*

i *Wolski* (narzędzia do skrawania i narzędzia kontrolne, przyrządy fabrykacyjne), *Perun* (sprzęt spawalniczy), *Brevillier Urban* (cegi, młotki, narzędzia kute), *Prodmetal* (pilniki), *Globus* (pilki do metali), *Pheniks* (lampy lutownicze), *W. Mossey i S-ka* (świdry do drzewa, żelazka do wiórników, dłuta), *B-cia Kobylański* (wyroby nożownicze), *Alfons Mann* (narzędzia ogrodnicze), *W. Bienkowski* (noże maszynowe), „*Gloria*” (narzędzia rzemieślnicze, pilki), *Sanda* (piły do drzewa), *Haerberle* (tarcze szlifierskie).

Pawilon Grupy Producentów Narzędzi był jedynym odcinkiem hali 13 Targów, na którym zwiedzający widział obok siebie stoiska o k r e ś l o n e g o działu wytwórczości. Reszta hali 13 była niezbyt logicznie ustawionym konglomeratem stoisk fabryk o różnej specjalności produkcji, co dla zwiedzającego kupca stanowiło niewątpliwie poważne utrudnienie. Jedynym jeszcze wyjątkiem może być zbiorowe stoisko przemysłu hutniczego i ciekawe stoisko „*Wspólnoty Interesów*”.

Z fabryk biorących udział w hali 13 wymienić należy:

B-cia Bühler — Warszawa — urządzenia silosów i spichrzy, urządzenia transportowe, maszyny do fabrykacji czekolady, makaronu, mydeł, farb, prochu, maszyny młyńskie.

„*Centra*” *W. Tomaszewski* — Poznań — baterje, elementy, wyroby metalowe, łańcuchy, szprychy, igły gramofonowe, przybory szewckie.

B-cia Lubert — Warszawa — okucia budowlane, okienne i drzwiowe oraz otwory okienne.

Fabryka Traków i Maszyn do Obróbki Drzewa — Bydgoszcz — obrabiarki do drzewa, przeważnie zmotoryzowane.

„*Fema*” — Bydgoszcz — zamki meblowe, bezpieczniki do zamków budowlanych, zamki bezpiecznikowe ryglowe, zatrzaski rolkowe, zawiasy taśm.

„*Perun*” *S. A.* — Warszawa — Aparaty ratownicze tlenowe, aparat zastrzykowy, butle tlenowe, większe i mniejsze, maski do spawania elektrycznego, okulary ochronne, ubrania azbestowe, rękawice, fartuchy.

Herzfeld i Victorius S. A. — Grudziądz — pompy, kuchnie gazowe, kuchnie węglowe, restauracyjne, piece stałe palące się, okucia piecowe art. sanit.-kanal., naczynia kuchenne,

A. Kryzel i J. Wojakowski — Radomsko — silniki na gaz ssany, młelniki, pytle płaskie, maszyny do ryflowania wałków młyńskich, turbiny wodne, maszyny papiernicze.

A. Krzykowski — Warszawa — wagi automatyczne uchylnie, osobowe, niemowlece, stołowe, pomostowe i odważniki.

B-cia Lange — Łódź — piece przemysłowe własnej produkcji.

Lilpop Rau i Loewenstein — Warszawa — maszyny pralnicze, maszyny ceramiczne, kompresory, sprzęt pożarniczy, turbiny wodne.

„*Modrzejów* — *Hantke*” *S. A.* — Sosnowiec — butle do gazów sprężonych, rury, brony, sprężyny do bron i kultywatorów, lemieszce, obsypniki, łopaty, widły, młoty, siekiery, oskardy, babki do kos, bednarka, blacha falista i gładka, rury ocynkowane,

niklowane, szlifowane, mosiężne, lakierowane, lakiernie stajenne, części rowerowe, beczki blaszane i ocynkowane.

Spiral — Warszawa — sprężyny techniczne i wyr. z drutu.

J. John — Łódź — postawy młyńskie, pędnie, obrabiarki.

Starachowickich Zakł. Górń. T. A. — Warszawa — żelazo, rury i kształtki, grzejniki, kotły do centralnego ogrzewania, odlewy stalowe, odkucia i części prasowane, młotki pneumatyczne, maszyny do mięsa.

Stocznia Gdańska w Gdańsku — statki morskie i rzeczne, urządzenia chłodnicze, rzeźnie, silniki Diesla i silniki gazowe, maszyny do wyrobów gumowych, pompy wirowe i tłokowe, silniki elektryczne, transformatory, kotły, maszyny parowe, urządzenia osadnikowe i filtracyjne, dzwony i odlewy.

„Wiepofana“ — Poznań — obrabiarki do metali, ciężka armatura wodociągowa i gazowa, radiator centralnego ogrzewania, odlewy żeliwne.

Część hali 12 zajęły stoiska fabryk radjowych.

Reszta przemysłu metalowego mieściła się w Wieży Górnośląskiej i hali Nr. 1.

W Wieży Górnośląskiej na wyróżnienie zasługuje udział *Biura Sprzedaży Zjednoczonych Fabryk Drutu i Gwoździ*. Stoisko miało na celu zobrazowanie działalności eksportowej tego syndykatu i przyznać trzeba, że z postawionego sobie zadania wywiązało się znakomicie. Mieliśmy możliwość poznać kierunki eksportowe (mapa plastyczna, statystyki), wzory towarów eksportowych i sposób ich opakowania. Specjalna broszura informowała w językach: polskim, angielskim, niemieckim, francuskim i hiszpańskim o wytycznych działalności eksportowej Biura Sprzedaży.

Doskonale wystąpiły też *Państwowe Wytwornie Uzbrojenia*, pokazując maszyny do pisania EfKa, rowery i karabinki sportowe.

Z innych stoisk wymienić należy:

A. Alscher i Syn — *Biała-Bielsko* — Łopaty, rydło, wyroby i konstrukcje stalowe, wózki kopalniane, złożenia kołowe, stalowe okna i świetlne bezkitowe.

„Apollo“ — *Czechowice* — Obręcze, błotniki, szprychy, siodełka i inne części rowerowe.

Bartelmuss i Suchy — *Bielsko* — Śruby, lampki do lutowania oraz okucia budowlane.

„Erge-Motor“ — *Poznań* — Aparaty do spawania, rowery bagażowe i transportowe, różnych typów rowerki dla dzieci.

Edm. Schmeja — *Biała k. Bielska* — Maszyny rozdrabniające.

Th. Pollak — *Biała k. Bielska* — Wyroby śrubowe.

Państwowe Wytwornie Uzbrojenia — rowery, maszyny do pisania, narzędzia, karabinki sportowe.

Quissek i Geppert — *Bielsko* — Piece kąpielowe, kotły, aparaty destylacyjne, kotły parowe, maszyny piekarskie, maszyny do szlifowania kamieni i różne wyroby miedziane.

Georg Schwabe — *Bielsko* — Silniki elektryczne, maszyny do szycia.

Karol Ochsner i Syn — *Bielsko* — Pompy odśrodkowe, motopompy przeciwpożarowe, rury żebrowe, aparaty do ogrzewania parą.

Niektóre fabryki ograniczyły swój udział do małych stoisk, na których, obok niewielkiej ilości eksponatów, pomieściły szereg fotografii. Tego rodzaju „bilet wizytowy“ złożony klienteli Targów może oddać raczej tylko ujemne usługi.

W hali nr. 1, której środek zajął *salon samochodowy*, na specjalne wyróżnienie zasługuje stoisko związkowej *Grupy Przemysłu Rowerowego*.

Tak pod względem estetyki, jak i celowości pokazu, stoisko to wyróżniało się w hali nr. 1, za co

Fragment Pawilonu Narzędzi

należy się Grupie pełne uznanie. W stoisku Grupy Przemysłu Rowerowego uczestniczyły następujące fabryki:

„Huta Pokój“ S. A., Katowice, Tow. Sosnowieckich Fabryk Rur i Żelaza S. A., Sosnowiec, „Modrzejów-Hantke“ — Swiatowit, Myszków, „A. F. S.“ Warszawa, Fr. Zawadzki, Warszawa, „Tytan“, Warszawa, „Mayweg Co“, Będzin, M. Kromołowski i Synowie, Katowice, Państwowe Wytwornie Uzbrojenia, Warszawa, „Piastów“ S. A., Warszawa, „Semperit“, Kraków, „Stomil“ S. A., Poznań, oraz symbolicznie f. „Apollo“ S. A., Dziedzice.

Dla całości obrazu należy jeszcze wspomnieć o wieży, jaką zbudowała z blachy Sędzimir *„Huta Pokój“ S. A.*, urządząc wewnątrz pokaz spawania elektrodami Baildon.

Jako refleksja, na marginesie udziału przemysłu metalowego w Targach Poznańskich, nasuwa się

myśl, aby w przyszłości pewne pawilony targowe zostały powierzone Polskiemu Związkowi Przemysłowców Metalowych, który nakreślałby kierunek i sposób wystawiania się firm w tym duchu, aby Targi Poznańskie stały się w ramach naszego życia gospodarczego terenem dorocznego przeglądu naszego dorobku technicznego w dziale metalowo-maszynowym.

KRONIKA ZWIĄZKOWA

Sprawy celne

W ostatnim okresie czasu w dziedzinie celnej i obrotu towarowego z zagranicą zaszło szereg zmian, które wyliczymy w kolejności ukazywania się odpowiednich rozporządzeń.

Pierwsze z nich, to ogłoszone w Dz. Ustaw Nr. 26 rozporządzenie z dnia 6.IV r. b. o zniżkach celnych. Rozporządzenie to przewiduje szereg zmian w zniżkach, jak i nowe, jednak ze względu na ogłoszone później rozporządzenie z 29 kwietnia (obowiązujące od dnia 1 maja r. b. do 31 października r. b.), będące normalnym, półrocznym, okresowym rozporządzeniem i obejmujące zniżki z 6 kwietnia, nie posiada ono już znaczenia.

Rozporządzenie z 29 kwietnia, ogłoszone w Dz. Ustaw Nr. 34, poz. 269 daje w porównaniu z poprzednim (Dz. Ust. 79 z 1935 r.) następujące zmiany:

W Wykazie Nr. 1, wymagającym do zastosowania ulg celnych pozwoleń Min. Skarbu, zostały wprowadzone nowe pozycje:

z 159 p. 2	Skaleń mielony	bez cła
z 165 p. 3	Kwarc i pegmatyt — mielone obydwie znajdowały się w Wykazie Nr 3 poprzedniego rozporządzenia	bez cła
320 z p. 4	Proszek składający się z tlenków żelaza z dodatkiem tlenków manganu, krzemu, glinu oraz tlenków innych metali do wyrobu elektrod	50
397 z p. 12 i 490 z p. 2	ulgi dla przyśpieszaczy wulkanizacyjnych zostały rozszerzone również i na produkcję dętek i ochraniaczy motocyklowych i samolotowych.	
z 408	Sadze gazowe — rozszerzając zakres stosowania ulg celnych tak jak wyżej (to jest i na opony i ochraniacze motocyklowe i samolotowe) zostały przeniesione z Wykazu 2 poprzedniego rozporządzenia.	
490 z p. 2	Tak zwane „gardinole“ w postaci płynnej lub mazistej (produkty otrzymane przez działanie kwasu siarkowego na wyższe alkohole) do wyrobu gaśnic przeciwpożarowych	40
z 613 z p. 1a	zakres stosowania ulg celnych dla specjalnych tkanin bawełnianych został rozszerzony również na wyrób opon motocyklowych i samolotowych.	
z 720 p. 2	Kauczuk surowy zwiększył zakres uzyskiwania ulg również i na produkcję opon i t. d. do motocykli i samolotów, ale przeniesiony został z Wykazu 2 poprzedniego rozporządzenia.	

z 745	Wyroby z gumy miękkiej t. zw. „Laticel”	20
z 929	przy ulgach dla stali do wyrobu łańcuchów grubość taśmy zwiększono do 1,2 mm.	
z 1042 pp. 1, 2	Niewyrabiane w kraju dna wygięte kotłowe, żelazne i stalowe — jest to rozszerzeniem klauzuli, objętej Wykazem 3 poprzedniego rozporządzenia, przewidującej ulgi tylko dla den kotłów krakowych o średnicy 2700 mm i powyżej i grubości 32 mm i wyżej	15
z grup 63, 64 65, 67, 69	Niewyrabiane w kraju półfabrykaty i gotowe części — do wyrobu silników do wagonów motorowych	20
z grup 67, 69	Niewyrabiane w kraju silniki elektryczne i spalinowe oraz niewyrabiane w kraju maszyny i aparaty elektryczne, sprowadzane przez fabryki maszyn, jako urządzenie napędowe w celu wmontowania ich do maszyn — jest rozszerzeniem dawnej ulgi dla niewyrabianych silników, sprowadzanych do wmontowania w obrabiarki do drzewa	35
z grup 63, 64 65, 67, 71	Półfabrykaty i nieobrobione części samochodów i motocykli, sprowadzane przez fabryki części samochodowych i motocyklowych do obróbki na gotowe części	5
z grup 67, 69 ipoz.1160 p.5i6	Niewyrabiane w kraju maszyny i aparaty, sprowadzane przez fabryki części samochodowych i motocyklowych	10
z grup 63, 66 67, 69, 71, 73	Niewyrabiane w kraju półfabrykaty, gotowe części i maszyny do budowy (wmontowania) wagonów motorowych	35
—	Przedmioty inwentarza statków morskich, konieczne do spełniania przeznaczenia statków, o ile nie mogą być zwolnione od cła na podstawie t. c. przywozowej	bez cła
—	Materiały do budowy i naprawy statków morskich oraz przedmioty ich wyposażenia, o ile nie mogą być zwalniane od cła na podstawie art. 22 ust. 21 prawa celnego	bez cła
—	Materiały do budowy i naprawy łodzi motorowych morskich oraz przedmioty ich wyposażenia, o ile łodzie te mają być przeznaczone do celów rybackich lub technicznej obsługi portów morskich	bez cła
z 1211 p. 1	Niewyrabiane w kraju wyroby, wykonane ze sztucznych materiałów plastycznych, choćby z dodatkiem metali nieszlachetnych — do celów produkcyjnych	35

W Wykazie Nr. 2 (dla zastosowania ulgi celnej potrzebne jest zaświadczenie Izby Przem.-Handlowej).

z 945 pp. 1a i 2a	Walce maszynowe żelwne, chociażby utwardzane, z nieoszlifowanymi powierzchniami roboczymi, o wadze sztuki powyżej 600 kg, średnicy wal-
-------------------	---

ca 250 mm i więcej, długości walca mierzonej bez czopów 2000 mm i więcej—do wyrobu wygladzarek 20
 z 1036 p. 3c ulgi celne dla wentyli samochodowych rozszerzono również na wentyle do produkcji dętek motocyklowych i samolotowych.

W dniu 8 maja (Dziennik Ustaw 36) ukazały się bardzo ważne rozporządzenia, odnoszące się do obrotu towa owego z zagranicą, a mianowicie:

Rozporządzenie z dn. 7. V. r. b. o utworzeniu Komisji Obrotu Towarowego, mającej za zadanie kontrolowanie obrotów handlowych z zagranicą. Komisja Obrotu Towarowego określi drogą rozporządzeń wypadki, w jakich obrót towarowy z zagranicą i z W. M. Gdańskiem będzie uzależniony od uzyskania zaświadczeń Komisji Obrotu. Podania do Komisji Obrotu Towarowego, jak i wszelka korespondencja z Komisją, wolne są od opłat stempłowych, natomiast Komisja jest uprawniona do pobierania opłat na pokrycie kosztów manipulacyjnych.

Rozporządzenie z dnia 5 maja o rozszerzeniu zakazów przywozu na wszystkie towary z wyjątkiem wymienionych w § 2 t. j.:

- a) objętych konwencją niemiecko-polską, dotyczącą Górnego Śląska, podpisaną w Genewie dnia 15 maja 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 44, poz. 371);
- b) objętych umowami o małym ruchu granicznym;
- c) podlegających przepisom o obrocie warunkowym uszlachetniającym czynnym i biernym oraz o obrocie warunkowym reparacyjnym czynnym i biernym;
- d) do których mają zastosowanie zniżki celne lub zwolnienia od cła, przewidziane w rozporządzeniach, wydanych na podstawie art. 23 ust. 1 lit. a prawa celnego (Dz. U. R. P. z 1933 r. Nr. 84, poz. 610), a uzależniane w myśl tych rozporządzeń od pozwoleń Ministra Skarbu (a więc ulg dla towarów z Wykazu 1 rozp. z 29. IV. r. b. o ulgach celnych, Dz. Ust. 34);
- e) stanowiących używane zwykle w handlu wewnętrzne, jak i zewnętrzne opakowania, które są wolne od cła.

Oczywiście, że zakaz nie jest bezwzględny i że pozwolenia przywozu będą udzielane, jednak dopiero po ustaleniu przez Ministerstwo odpowiednich kontyngentów przywozowych, tak jak to ma miejsce dla towarów dotąd reglamentowanych. Obecnie jeszcze kontyngenty nie zostały ustalone, ale należy się spodziewać, że przywóz surowców nie natrafi z tego powodu na nowe utrudnienia.

Rozporządzenie z dnia 8 maja podaje warunki udzielania pozwoleń na przywóz.

Wszystkie te trzy rozporządzenia są związane z ostatnio wprowadzonymi przepisami w sprawie obrotu złotem i zagranicznymi środkami płatniczymi.

W Monitorze nr. 103 ukazało się nader ważne zarządzenie w formie okólnika z dn. 8. IV. rb. o obrocie uszlachetniającym czynnym, które jest jego zautomatyzowaniem i znacznie przez to przyspiesza bieg starań o uzyskanie obrotu. Do okólnika dołączona jest lista surowców i wyrobów, korzystających z dobrodziejstwa automatycznego obrotu uszlachetniającego. Na liście tej z działu metalowego figuruje blacha biała w przywozie, w wywozie

zaś puszek do szynek wg. wymiarów z wskazaną ilością blachy, użytą do ich wyrobu. Oczywiście, że lista ta będzie w miarę potrzeby rozszerzana. Odpowiednie pozwolenia na ten obrót będą udzielane przez Urzędy Celne I klasy na podstawie podań, zawierających dane techniczne i ilościowe, i wnoszonych poprzez właściwe Izby Przemysłowo-Handlowe. Resztę warunków określa wymieniony okólnik.

Poza tem weszła w życie umowa z Z.S.R.R., która uprzyściplniła kontrahentowi zniżki celne konwencyjne, stosowane do innych państw, na następujące artykuły metalowe poz. t. c.: 1001 p. 2 — imadła, 1002 p. 1. 3 i 4 t. j. pilniki, dłuta i t. d., skrobaczki i t. d., 1005 p. 1, 2 3 t. j. wiertła, świdry, gwintowniki i t. d., 1056 p. 1d oraz e t. j. obrabiarki do metali pracujące za pomocą skrawania wióra o wadze sztuki od 300 do 2000 kg., 1066 — główki maszyn do szycia, 1084 p. 4 — łożyska kulkowe oraz 1085 p. 10 — części maszyn do szycia. Zniżki te obowiązywać będą do dnia 31 XII-36 r. Dla wyjaśnienia dodajemy, że umowy z Rosją nie zawierają klauzuli największego uprzywilejowania, to też zastosowanie do towarów rosyjskich zniżek celnych udzielonych innym państwom, musi być załatwiane specjalnymi protokołami, co w danym wypadku miało miejsce.

PAŃSTWOWE ZAKŁADY INŻYNIERSKIE

Biblioteka P. E. „Ursus”

Posiedzenie Zarządu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych

Dnia 2 b. m. odbyło się posiedzenie Zarządu P. Z. P. M., na którym omówiono sprawy związane z realizacją uchwał narady gospodarczej, sprawy celne i przepisów o dostawach, oraz bieżące sprawy organizacyjne.

Zebranie zarządu Grupy Producentów Narzędzi

Dnia 8 b. m. odbyło się zebranie Zarządu Grupy Producentów Narzędzi, na którym omówiono sprawy organizacyjne, przyjęto w poczet członków f. Frezopił i Czerwiński i Wolski, zatwierdzono sprawę udziału w WMEL delegując do Komisji Organ. Wystawy inż. H. Poreykę, przyjęto do wiadomości inicjatywę S. A. Zjednoczeni Pol. Przem. Metal. urzędzenia wzorowni narzędzi i obrabiarek, oraz omówiono wytyczne prace w najbliższej przyszłości.

Z Grupy Przemysłu Motoryzacyjnego

Dnia 14 b. m. odbyły się posiedzenia Komisji Technicznej i Komisji Celnej Grupy, na których omówiono sprawy bieżące.

Zebranie Zarządu i Walne Zgromadzenie Grupy Przemysłu Motoryzacyjnego

Dnia 22 kwietnia r. b. odbyło się posiedzenie Zarządu Grupy, na którym omawiano sprawy, wnoszone na Walne Zgromadzenie.

Walne Zgromadzenie Grupy zatwierdziło sprawozdanie z działalności Grupy w czasie od 11 czerwca 1935 do końca roku i zatwierdziło Regula min Grupy.

Walne Zebranie Grupy Odlewni

W dniu 7 maja br. o godz. 19.30 odbyło się Zwyczajne Walne Zgromadzenie Grupy Odlewni przy PZPM., na którym dokonano wyboru 19 członków Rady jak następuje: pp. S. Ambrożewicz, J. Buzek, J. Dangel, K. Gierdziejewski, S. Jarkowski, Z. Rytel, S. Kronenblum, O. Kwieciński, J. Miller, E. Macher, J. Mirowski, T. Neuman, D. Szwarz, M. Skarbiński, L. Skibiński, W. Wielogłowski, K. Witwicki, J. Zyberty, i L. Zakrzewski.

Natychmiast po zakończeniu Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia nowo ukonstytuowana Rada powołała Zarząd Grupy Odlewni w następującym składzie: pp. K. Gierdziejewski, J. Mirowski, L. Skibiński, S. Kronenblum i J. Zyberty.

Na Prezesa Zarządu ponownie powołany został p. inż. K. Gierdziejewski, na wice-prezesa p. inż. J. Zyberty.

Odczyt na kursie eksportowym

Na kursie eksportowym, jaki zorganizowany został przez Państwowy Instytut Eksportowy i Związek Polaków Zagranicą, wygłoszony został odczyt p. Stefana Gruchały p. t. „Przemysł Metalowy w Polsce“.

Wadja i kaucje

Obwieszczeniem Ministra Skarbu z dnia 20 kwietnia 1936 roku, ustalono kurs, podług którego mogą być przyjmowane papiery wartościowe przez władze i urzędy państwowe jako wadja przy przetargach oraz jako kaucje na zabezpieczenie wszelkiego rodzaju umów lub zaliczek, wypłacanych na dostawy i roboty rządowe, jak również na zabezpieczenie udzielanych przez Skarb Państwa kredytów akcyzowych, celnych i transportowych.

Nazwa papieru	Wartość nominalna	Wartość depozytowa w zł.
A. Państwowe papiery procentowe.		
6% pożyczka dolarowa z 1920 r.	dol. 100.—	330.—
5% pożyczka konwersyjna z 1924 r.	zł. 100.—	45.—
5% konwersyjna pożyczka kolejowa z 1926 r.	zł. 100.—	45.—
4% premjowa pożyczka dolarowa S III.	dol. 5.—	40.—
7% pożyczka stabilizacyjna	dol. 100.— f. szt. 100.—	440.— 1.820.—
7% pożyczka w lirach z 1924 r.	Lir. 100.—	20.—
8% pożyczka dolarowa z 1925 r.	dol. 100.—	390.—
6% Pożyczka Narodowa	zł. w zł. 100.—	50.—
3% państwowa renta ziemiska	zł. w zł. 100.—	40.—

B. Listy zastawne i obligacje państwowych instytucji kredytowych.

8% Listy zastawne Banku Gospodarstwa Krajowego, opiewające na złote w zlocie	zł. w zł. 100.—	120.—
7% Listy zastawne Banku Gospodarstwa Krajowego, opiewające na złocie w zlocie, wzgl. franki szwajcarskie, dolary, funty szterlingi, lub floreny holenderskie	zł. w zł. 100.—	65.—
5 ¹ / ₂ % (dawn. 8%) listy zastawne Banku Gospodarstwa Krajowego, opiewające na złote w zlocie	zł. w zł. 100.—	110.—
5 ¹ / ₂ % (dawn. 7%) listy zastawne Banku Gospodarstwa Krajowego, o-		

piewające na złote w zlocie, wzgl. franki szwajcarskie, dolary, funty szterlingi, lub floreny holenderskie	zł. w zł. 100.—	65.—
4 ¹ / ₂ % (dawn. 8%) listy zastawne Banku Gospodarstwa Krajowego, opiewające na złote w zlocie	zł. w zł. 100.—	110.—
4 ¹ / ₂ % (dawn. 7%) listy zastawne Banku Gospodarstwa Krajowego, opiewające na złote w zlocie, wzgl. franki szwajcarskie, dolary, funty szterlingi, lub floreny holenderskie	zł. w zł. 100.—	65.—
8% obligacje komunalne Banku Gospodarstwa Krajowego, opiewające na złote w zlocie, wzgl. franki szwajcarskie, dolary, funty szterlingi, lub floreny holenderskie	zł. w zł. 100.—	120.—
7% obligacje komunalne Banku Gospodarstwa Krajowego, opiewające na złote w zlocie, wzgl. franki szwajcarskie, dolary, funty szterlingi, lub floreny holenderskie	zł. w zł. 100.—	65.—
5 ¹ / ₂ % (dawn. 8%) obligacje komunalne Banku Gospodarstwa Krajowego, opiewające na złote w zlocie, wzgl. franki szwajcarskie, dolary, funty szterlingi, lub floreny holenderskie	zł. w zł. 100.—	110.—
5 ¹ / ₂ % (dawn. 7%) obligacje komunalne Banku Gospodarstwa Krajowego, opiewające na złote w zlocie, wzgl. franki szwajcarskie, dolary, funty szterlingi lub floreny holenderskie	zł. w zł. 100.—	65.—
5 ¹ / ₂ % (dawn. 7%) gwarantowane zł. amortyzowane dolarowe z roku 1928) obligacje komunalne Banku Gospodarstwa Krajowego emisji III N. opiewające na złote w zlocie	zł. w zł. 100.—	65.—
7% obligacje komunalne Banku Gospodarstwa Krajowego emisji II S opiewające na franki francuskie w zlocie	fr. fr. 1 000.—	250.—
7 ¹ / ₂ % obligacje bankowe Banku Gospodarstwa Krajowego, opiewające na złote w zlocie, wzgl. franki szwajcarskie, dolary, funty szterlingi, lub floreny holenderskie	zł. w zł. 100.—	65.—
5 ¹ / ₂ % obligacje bankowe Banku Gospodarstwa Krajowego, opiewające na złote w zlocie, wzgl. franki szwajcarskie, dolary, funty szterlingi, lub floreny holenderskie	zł. w zł. 100.—	65.—
8% obligacje budowlane Banku Gospodarstwa Krajowego, opiewające na złote w zlocie	zł. w zł. 100.—	65.—
5 ¹ / ₂ % (dawn. 8%) obligacje budowlane Banku Gospodarstwa Krajowego, opiewające na złote w zlocie	zł. w zł. 100.—	65.—
4 ¹ / ₂ % listy zastawne b Banku Krajowego, przejęte i skonwertowane przez Bank Gospodarstwa Krajowego na złote	zł. 100.—	40.—
4% listy zastawne b. Banku Krajowego, przejęte i skonwertowane przez Bank Gospodarstwa Krajowego na złote	zł. 100.—	40.—
4 ¹ / ₂ % obligacje komunalne b. Banku Krajowego, przejęte i skonwertowane przez Bank Gospodarstwa Krajowego na złote	zł. 100.—	30.—

Nazwa papieru	Wartość nominalna	Wartość depozytowa w zł.
4 ⁰ / ₀ obligacje komunalne b. Banku Krajowego przejęte i skonwertowane przez Bank Gospodarstwa Krajowego na złote	zł. 100.—	30.—
4 ⁰ / ₀ obligacje kolejowe b. Banku Krajowego, przejęte i skonwertowane przez Bank Gospodarstwa Krajowego na złote	zł. 100.—	30.—
8 ⁰ / ₀ listy zastawne Państwowego Banku Rolnego Serji I i II	zł. w zł. 100.—	120.—
7 ⁰ / ₀ listy zastawne Państwowego Banku Rolnego Serji bez numeru i Serji II	zł. w zł. 100.—	65.—
4 ¹ / ₂ ⁰ / ₀ listy zastawne Państwowego Banku Rolnego (skonwertowane z 8 ⁰ / ₀ i 7 ⁰ / ₀)	zł. w zł. 100.—	65.—
4 ¹ / ₂ ⁰ / ₀ obligacje meljoracyjne Państwowego Banku Rolnego (skonwertowane z 7 ⁰ / ₀) Serji bez numeru i Serji II	zł. w zł. 100.—	65.—

C. Listy zastawne instytucji kredytowych prywatnych, gwarantowane przez Skarb Państwa

7 ⁰ / ₀ i 8 ⁰ / ₀ listy zastawne Towarzystwa Kredytowego Przemysłu Polskiego (Dz. U. R. P. z 1920 r. Nr 112, poz. 737; Dz. U. R. P. z 1926 r. Nr 96, poz. 562 i Dz. U. R. P. z 1928 r. Nr 25, poz. 220)	f. szt. 1.—	14.—
---	-------------	------

D. Listy zastawne i obligacje krajowych towarzystw kredytu długoterminowego, za zabezpieczeniem prawnym (pupilarnem), w rozumieniu p. 4 art. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 15 II 1928 r. (Dz. U. R. P. z 1928 roku Nr 17, poz. 141).

E. Akcje Banku Polskiego.	zł. 100.—	75.—
----------------------------------	-----------	------

Papiery wartościowe, przyjmowane jako wadja i kaucje, winny być zaopatrzone w bieżący kupon.

Obwieszczenie z dn. 9 lipca 1934 r. (Monitor Polski nr. 155 z dn. 10 lipca 1934 r.) w tymże przedmiocie traci moc obowiązującą.

Przepisy niniejsze obowiązują z dniem ogłoszenia.

WIADOMOŚCI Z ZAGRANICY

Amerykański przemysł samochodowy. Z Nowego Yorku donoszą, że amerykański przemysł samochodowy w pierwszych dwóch miesiącach roku bieżącego wyprodukował 658 210 sztuk osobowych i ciężarowych wozów, wobec 633 310 sztuk wozów w tym samym czasie ubiegłego roku, 388 590 sztuk w pierwszych dwóch miesiącach 1934 roku i 236 710 w styczniu i lutym 1933 r.

Jednakże produkcja samochodów w Ameryce, która w ubiegłym roku wykazywała stałe wzrastającą tendencję, z początkiem roku bieżącego, pomijając fakt, że ze względów sezonowych należało oczekiwać pewnego spadku, znacznie się zmniejszyła.

Poniżej podajemy tablicę porównawczą, zestawioną według lat oraz poszczególnych miesięcy.

	1933	1934	1935
Wrzesień	196 070	168 870	89 800
Październik	138 410	132 490	275 020
Listopad	62 300	78 420	398 000
Grudzień	87 120	183 430	407 800
	1934	1935	1936
Styczeń	156 910	292 770	367 250
Luty	231 680	340 540	290 960

To zmniejszenie się produkcji amerykańskich samochodów zostało jednakże pod koniec lutego r. b. zahamowane i w ciągu marca r. b. nastąpiła wydatna zwyzka w produkcji samochodów. Jednakże nie osiągnęła ilości 429 830 sztuk z marca poprzedniego roku. W ostatnim tygodniu marca r. b. produkcja wyniosła 98 400 sztuk wozów, w porównaniu do 95 200 sztuk z poprzedniego tygodnia tegoż miesiąca marca i 103 300 sztuk z tegoż tygodnia 1935 r.

Przystąpienie Niemiec do Międzynarodowego Kartelu Wagonów. Niemieccy wytwórcy wagonów, włącznie z gdańską fabryką „Danziger Waggon Fabrik“ przystąpili do Międzynarodowego Kartelu Wagonów. Przystąpienie dokonane zostało pod warunkiem rozwiązania sprawy przystąpienia Anglii i Stanów Zjednoczonych. Obecnie, gdy do Kartelu przystąpiły Holandia, Polska i Węgry, Ententa jest w komplecie. Brakuje jeszcze Włoch, ale one nie są krajem eksportującym. Przed kampanją afrykańską Włochy eksportowały na Bliski Wschód, obecnie jednak wywóz całkowicie ustał. (G).

Pertraktacje w sprawie Kartelu Blach Cienkich. Pertraktacje prowadzone w sprawie zorganizowania Kartelu Blach Cienkich nie doprowadziły dotąd do ostatecznego porozumienia. Chodzi mianowicie o ustalenie okresu, który byłby wiązany za podstawę przy wyznaczaniu kwot udziałowych. Jedni głosują za rokiem 1934, inni za 1935; niektórzy, w ich liczbie Niemcy, są zwolennikami pewnego okresu roku, uzależnionego od pomyślnego kształtowania się eksportu. Obliczenia statystyczne wskazywały, że eksport niemiecki blach cienkich przypadłał na II kwartał 1935 r. i liczono się z możliwością wyboru przez Niemcy okresu, w którym mieli się II kwartał 1935 r. Nie spodziewano się natomiast, że grupa niemiecka posunie się aż do żądania wyłączenie II kwartału, jako okresu podstawowego do obliczeń. Pertraktacje będą podjęte na nowo w drugiej połowie maja. (G).

Rozwój wywozu maszyn biurowych z Niemiec. Eksport maszyn biurowych z Niemiec w pierwszym kwartale 1936 r., w porównaniu do tegoż czasokresu z 1935 r., przedstawia się jak następuje:

	1936 sztuk	1935 sztuk	1934 sztuk
maszyny do pisania	26 856	22 502	9 962
„ rachowania	4 042	3 015	2 257
kasj kontrolne	1 135	1 382	1 816

Wartość tych artykułów wyniosła (1 000 R M.)

maszyny do pisania	2518	2204
„ rachowania	1162	993
kasy kontrolne	325	426
razem	4005	3623

Jak z powyższego zestawienia widać, eksport maszyn do pisania, zarówno jak i maszyn do rachowania zwiększył się, natomiast wywóz kas kontrolnych zmalał. (T)

Angielski przemysł żelazny i stalowy. Dwa potężne koncerny South Durham Steel and Iron Company i Cargo Fleet Iron Company zamierzają w najbliższych miesiącach przeprowadzić duże inwestycje z kapitałem 1 miliona funtów angielskich.

Mają być wybudowane w Seaton Carew 2 nowoczesnej konstrukcji wielkie piece z produkcją tygodniową 2000 T. surówki oraz koksowe piece w West Hartlepool.

Następnie 50 nowych pieców koksowych firmy Govan Iron Works w dniu 27 b. m. ma być puszczone w ruch, a otrzymywany z nich koks użyty będzie na zwiększenie produkcji szkockiej surówki. (T)

Rozwój przemysłu zagranicznego. Budowa fabryki kabli elektrycznych w Południowej Afryce. Według wiadomości nadeszłych z Kapstadt, rozpoczęta została budowa fabryki kabli elektrycznych w Vereeniging.

W tym celu zostało stworzone towarzystwo z kapitałem zakładowym 1 miliona funtów. Fabryka powyższa pokryć ma początkowo część zapotrzebowania Unji Południowo - Afrykańskiej, w najbliższej jednak przyszłości produkcja jej ma być o tyle zwiększona, żeby pokryć całkowite zapotrzebowanie Unji na kable elektryczne. (T)

Ceny metali na rynku warszawskim.

Blacha mosiężna	zł. 2.10—2.20
Pręty mosiężne	1.70—1.
Druły mosiężne	1.65—1.
Blacha miedziana	2.20—2.30
Pręty miedziane	2.—
Druły miedziane	1.60—1.65
Blacha aluminiowa	5.30
„ nowosrebrna 14%	3.60
Cyna Banka w blokach	6.00—6.25
Ołów hutniczy	0.75
Nikiel w kulkach	6.20
Nikiel w kostkach	6.50
Aluminię hutnicze	2.60
Antymon	1.70

OGŁOSZENIA

Tarnopol, dnia 14 maja 1936 r.

Urząd Wojewódzki Tarnopolski
Nr. Op. 3

PRZETARG

Urząd Wojewódzki ogłasza pisemny przetarg ofertowy na zbiórkę i sprzedaż przedmiotów pochodzenia wojennego (materiałów powojennych), znajdujących się na terenie województwa tarnopolskiego.

Ze zbiórki i wolnej sprzedaży wyłączony jest łom żelazny, pochodzący ze schronów betonowych, a mianowicie:

- a) szyn, belek i prętów żelaznych,
- b) płyt żelaznych, pancernych i
- c) blachy falistej.

Zbiórka i sprzedaż materiałów powojennych może się odbywać tylko na mocy koncesji, wydanej przez Urząd Wojewódzki prywatnym przedsiębiorcom (osobom fizycznym lub prawnym) za ryczałtową kwotę, płatną z góry.

Koncesja może być nadaną tylko na okres czasu do 1 stycznia 1937 roku.

Urząd Wojewódzki nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności za ilość i rodzaj, podlegających zbiórce materiałów.

Pisemne, należyte ostemplowane oferty w zamkniętych kopertach, należy wnieść do Urzędu Wojewódzkiego — Wydział Ogólny (Oddział Przemysłowy) w Tarnopolu w terminie do dnia 31 maja br.

Oferta winna zawierać:

- 1) imię i nazwisko, zawód i dokładny adres oferenta,
- 2) wysokość oferowanej **kwoty** za zezwolenie na zbiórkę i sprzedaż materiałów pochodzenia wojennego.
- 3) dowód złożenia w którejkolwiek Kasie Urzędu Skarbowego — do depozytu Urzędu Wojewódzkiego w Tarnopolu, wadium w wysokości 10% kwoty oferowanej,
- 4) oświadczenie, czy oferent zajmował się już przedtem zbiórką tych materiałów, w którym województwie i w którym powiecie i na podstawie jakiego upoważnienia.

Oferty nie odpowiadające powyższym warunkom nie będą rozpatrywane.

Za Wojewodę

Dr. Luniewski
Naczelnik Wydziału

Najlepszy

i realizowany obecnie projekt rozplanowania i dekoracji ogólnej Wystawy Przemysłu Metalowego i Elektrotechnicznego złożył

A R

Najładniejsze

zdaniem prasy, stoiska na Targach Poznańskich zbudował

A R

Najstaranniej

ze zleceń budowy i dekoracji stoisk na WMEL " " " pragnie wywiązać się

A R

AR-ARCHITEKTURA i REKLAMA

WARSZAWA, ul. Łowicka 58 m. 5, tel. 8-68-96
tel. 669-40, 595-43